

Prof. AWF dr hab. Marek Sokołowski

Akademia Wychowania Fizycznego im. E. Piaseckiego w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej magister Magdaleny Superson „Skład ciała a potencjał motoryczny zawodników judo w wybranych kategoriach wagowych”

Przygotowanej pod kierunkiem dr. hab. Kazimierza Witkowskiego oraz promotora pomocniczego

dr. Jarosława Maślińskiego

Podstawą dokonania oceny rozprawy doktorskiej jest pismo prof. dr.hab. Teresy Sławińskiej – Ohala-Dziekana Wydziału Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu z dnia 27.02.2020 (DW.4000.54.2018).

Oświadczenie: Recenzent oświadcza, że nie posiada żadnych interesów w odniesieniu do recenzowanej pracy, a tematyka projektu mieści się w nurcie jego zainteresowań badawczych.

1. Uzasadnienie problemu badawczego

Prawidłowe funkcjonowanie organizmu uzależnione jest nie tylko od wydolności i sprawności poszczególnych komórek, ale także od funkcji i wzajemnych proporcji tkanek ustroju.

Skład ciała i jego proporcje uzależnione są m.in. od podstawowego tempa metabolizmu, aktualnego wydatku energetycznego, ilości kalorii dostarczanych z pokarmem, czynników zewnętrznych oraz indywidualnych czynników genetycznych.

Zmiany proporcji składu ciała obserwujemy w przypadku niemal każdej choroby przewlekłej, w której dochodzi do zaburzenia równowagi między dostarczeniem substratów energetycznych a degradacją zapasów tkankowych, które mogą w istotny sposób zaburzyć proporcje tkankowe składu ciała.

U zawodników sportu wyczynowego duży wpływ na skład ciała ma rodzaj treningu, intensywność i jego objętość. Podstawowym kierunkiem badań nad motorycznością jako całokształtem zachowań, możliwości i potrzeb ruchowych człowieka jest dążenie do zwiększenia skuteczności jego ruchów, zwiększenia efektywności nauczania doskonalenia ruchu oraz jego zastosowań jako środka stymulacji rozwoju.

Od ponad 30 lat coraz częściej badania te koncentrują się na strukturze motoryczności, która obejmuje dwie strony: potencjalną (procesy i mechanizmy zachodzące wewnątrz organizmu), efektywną (ich znaczenie, przejawy) . Wynik sportowy jak strona efektywna jest zatem przejawem zdolności i umiejętności zawodnika, a więc strony potencjalnej.

Recenzowana praca jest jedną z nielicznych poruszająca wiele aktualnych, interesujących zagadnień związanych z analizą składu ciała zawodników judo z najwyższych kategorii wagowych, którzy stanowią bardzo nieliczną grupę z minimalną długością stażu treningowego wynoszącą 6 lat.

Określono potencjał motoryczny oceniając pojedyncze zdolności motoryczne badanych sportowców. W związku z tym uzyskanie wiedzy na temat określenia składu ciała zawodników trenujących judo oraz ocena poziomu komponentów tkankowych, które oddziałują na efekty treningowe w zespole badanych - wydaje się ważnym zagadnieniem naukowym. Pani mgr Magdalena Superson podjęła zatem temat, którym

zajmowało się mało autorów. Badania nie zawsze były jednoznaczne i najczęściej dotyczyły wąskiego problemu (były traktowane przyczynowo) podczas gdy ujęcie tematu pracy przez doktorantkę ma charakter wielopłaszczyznowy. Z tych względów temat w pełni zasługuje na potraktowanie jako dysertacja doktorska.

Posiada walory poznawcze dla nauk o kulturze fizycznej, a wyniki mogą być wykorzystywane przez naukowców, studentów oraz trenerów judo.

2. Struktura pracy

Przedstawiono do recenzji praca licząca 82 strony wraz z piśmiennictwem, streszczeniem w języku polskim i angielskim i aneksami. Całość materiału statystycznego w części głównej pracy jest zaprezentowana w 13 tabelach. Układ pracy oddaje główne elementy procesu wielotwórczego. Autorka przyjęła klasyczny układ rozdziałów dysertacji z wydzielonymi rozdziałami: tok postępowania badawczego, wyniki badań i dyskusja.

3. Ocena merytoryczna rozprawy

Tytuł pracy sformułowany jest poprawnie trafnie oddaje najistotniejsze elementy. Problem naukowy doktorantka uzasadnia w sposób przekonujący powołując się na piśmiennictwo.

239 publikacje z czego 81% to publikacje z ostatnich 20 lat w języku angielskim oraz 54% to publikacje w języku angielskim z ostatniego dziesięciolecia.

W części pierwszej pracy przedstawiono teoretyczne podstawy problemu badawczego szczególnie koncentrując się na kwestiach analizy składu ciała, wpływie treningu na zmiany w składzie ciała zawodników różnych dyscyplin sportowych oraz regulacji masy ciała u zawodników uprawiających judo.

W wyniku dokonanego przeglądu literatury przedmiotu Doktorantka przedstawiła zasadniczy główny cel podjętych badań, który został sformułowany poprawnie. Sprowadza się on do rozwiązania pięciu zagadnień naukowych, którym autorka nadaje postać pytań badawczych. Pytania te, moim zdaniem są postawione poprawnie oraz rozstrzygalne przy zastosowaniu odpowiednich metod. Ponadto są pytaniami nowymi. Tak więc Doktorantka właściwie określa zagadnienia badawcze.

Badania zostały przeprowadzone w celowo dobranej grupie 54 zawodników judo (10 posiadało klasę mistrzowską, 28 klasę I, oraz 16 klasę II) z najwyższych kategorii wagowych. Badania były realizowane od października 2017 roku do marca 2018 roku na terenie Wrocławia i Warszawy, całość została zebrana i opracowana w formie dysertacji w 2020 roku.

Zastosowany materiał badawczy nie budzi wątpliwości. Autorka w celu określenia analizy składu ciała użyła analizatora Tanita B6-418 MA. Do oceny sprawności motorycznej posłużył Międzynarodowy Test Sprawności Fizycznej (MTSF), który składa się z 8 prób opisanych przez Pilicza.

Zastosowany test jest standaryzowany, wykorzystuje skalę T, która obejmuje 100 jednostek, przyjmując za jedną jednostkę- jedną dziesiątą odchylenia standardowego. Zgodnie z wytycznymi Międzynarodowego Testu Sprawności Fizycznej badania każdego zespołu zawodników podzielono na 2 dni. Badania wszystkich sportowców były przeprowadzone w tych samych warunkach. Analizę statystyczną przeprowadzono za pomocą IBM SPSS Statistics w wersji 25. Za istotne uznano wyniki testowe na poziomie $t < 0,05$.

Dobre w ten sposób metody badawcze i pozostałe elementy postępowania naukowego moim zdaniem spełniają wymagania wystarczalności, stanowią dobrą bazę do uogólnień.

Autorka w sposób interesujący przedstawiła wyniki badań. Rezultatami z pośród których należy wymienić najistotniejsze są:

- przedstawienie statystyki opisowej wraz z testem Shapiro-Wilka dla wszystkich badanych zawodników judo (n=54) oraz z podziałem na klasy sportowe,
- opisanie korelacji pomiędzy komponentami masy ciała, a wynikami prób sprawnościowych ogółu badanych oraz z uwzględnieniem klasy sportowej zawodników,
- analiza różnicy pomiędzy klasami sportowymi badanych zawodników judo. Seria jednoczynnikowa analiza wariancji.

Zaprezentowane wyniki badań doktorantka przedstawiła jako interesujące od strony teoretycznej, a rezultaty spośród których wymienić należy najistotniejsze to stwierdzenie, że zawodnicy klasy mistrzowskiej istotnie różnią się w składzie ciała w porównaniu z pozostałymi badanymi klasami sportowymi w judo.

Ocena sprawności fizycznej wskazała że zawodnicy posiadający klasę mistrzowską osiągnęli lepsze rezultaty w próbach charakteryzujących zdolności siłowe i szybkościowe, co udowadnia dominację tych dwóch parametrów w walce sportowej. Autorka stwierdziła, że zawodnicy o wyższej beztłuszczowej masie ciała generowali wyższy poziom siły, jednak towarzyszył temu niższy poziom zdolności wytrzymałości. Doktorantka sugeruje, że w trakcie treningów judo należy zwrócić uwagę na rozwój tej zdolności motorycznej w procesie treningowym.

Wyniki badań zostały przedstawione w tabelach oraz uzupełnione szczegółowym komentarzem w tekście. Wyniki poszczególnych parametrów badanych w pracy są przedstawione w sposób jasny i przejrzysty dając czytelnikowi pełen obraz zmienności zaobserwowanych w zespole badawczym. Uzyskane wyniki pozwalają jednoznacznie odpowiedzieć w pracy na cel i pytania badawcze.

W rozdziale dyskusja autorka przeprowadziła poprawną interpretację wyników badań porównując do zawodników judo. Doktorantka wykazała dużą umiejętność interpretacji uzyskanych własnych wyników badań.

Uważam że w dyskusji zabrakło porównania własnych wyników w do badań innych autorów analizujących różne dyscypliny sportowe.

4. Podsumowanie recenzji

Z recenzenckiego obowiązku zwracam uwagę na kilka wątpliwości i niedociągnięć, które pojawiły się w tekście recenzowanej dysertacji doktorskiej. Oto one:

- „Judo sportowe jest sztuką walki..” – str. 3 – Judo sportowe to nie sztuka walki a sport walki,
- „... zawodnicy walczą na matach w specjalnym stroju o nazwie judoga” - str. 4 . Strój ten nazywa się JUDOGI i nie odmienia się na język polski, należy zachować wersję i formułę “JUDOGI” a nie “JUDOGA”
- Specyficzny wysiłek o charakterze maksymalnym i około maksymalnym...” (str.6) jeśli piszemy o stopniowaniu wysiłku fizycznego to powinna być stosowana nomenklatura specjalistyczna - „submaksymalnym”.
- Brak wieku osób badanych na stronie 30 (podrozdział Materiał i metody badań). Wiek osób badanych, w odniesieniu do składu masy ciała i poziomu poszczególnych sprawności motorycznych odgrywa duże znaczenie o czym dowodzą od wielu lat prace naukowe. W Mistrzostwach Polski mogą startować

zawodnicy od 16 roku życia bez ograniczeń, więc konieczne jest poddanie wieku osób badanych i odniesienie wyników do tej zmiennej.

- Międzynarodowy Test Sprawności Fizycznej w opracowaniu Pilicza nie bada wszystkich elementów wpływających na potencjał motoryczny. W pracy przedstawiona jest siła jednej, dominującej ręki, a w judo bardzo istotna jest siła obu rąk niejednokrotnie decydująca o rezultacie walki (walka o uchwyt, walka w uchwycie i wykonanie rzutu). Z mojego punktu widzenia należało wykonać badanie obu rąk, a następnie dokonać analizy w odniesieniu do strony dominującej ręki pod kątem preferowanej przez zawodnika strony rzutu.

- W jaki sposób zostały przydzielone zawodnikom klasy sportowe? Na podstawie ich deklaracji czy po weryfikacji (brak informacji). Jaki okres od uzyskania wyniku nadającego klasę był brany pod uwagę. Klasa sportowa jest aktualna 2 lata od dnia uzyskania wyniku sportowego nadającego prawo do jej nadania, jednak jest bardzo istotne czy tak samo analizowani byli zawodnicy i ich potencjał motoryczny, którzy uzyskali klasę sportową prawie 2 lata przed testami sprawnościowymi jak ci, którzy byli „świeżo” po uzyskaniu. Czy wszyscy stanowili jednorodną grupę badawczą pod tym względem?

Pomimo wyróżnionych powyżej uwag jestem przekonany, że tematyka pracy oraz sposób realizacji podjętego problemu badawczego pozytywnie wyróżnia prace mgr Magdaleny Superson na tle badań w obszarze nauk o kulturze fizycznej. Stwierdzam, że zaproponowane badania wniosą interesujące, w aspekcie naukowym treści do wiedzy z zakresu nauk o kulturze fizycznej.

5. Konkluzja końcowa

Na podstawie powyższych rozważań odnoszących się do recenzowanej dysertacji doktorskiej Pani mgr Magdaleny Superson pt. „Skład ciała a potencjał motoryczny zawodników judo w wybranych kategoriach wagowych” stwierdzam, że spełnia ona ustalone wymogi i kwalifikuje kandydaturę do nadania stopnia doktora nauk o kulturze fizycznej.

W związku z powyższym rekomenduje o dopuszczenie pani mgr Magdaleny Superson do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Zakładu Sportów i Edukacji Obronnej

prof. AWF dr hab. Marek Sokółowski